

Ivan Zorec

IZGNANI MENIHI

Povest iz druge polovice XVIII. stoletja

»Belih menihov« četrta knjiga: Samostan ob razpustu

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvornika:

Izgnani Menihi

Ivan Zorec

Ivan Zorec, 1880

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: septembra 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-311.6(0.034.2)

ZOREC, Ivan, 1880-1952

Izgnani menihi [Elektronski vir] : povest iz druge polovice

XVIII. stoletja Belih menihov : četrta knjiga: Samostan ob razpustu

/ Ivan Zorec. - El. knjiga. - Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-151-3 (pdf)

ISBN 978-961-279-152-0 (mobi)

ISBN 978-961-279-153-7 (ePUB)

257659904

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.
Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.
Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

I.....	6
II.....	8
III.....	10
IV.....	11
V.....	15
VI.....	19
VII.....	22
VIII.....	27
IX.....	32
X.....	35
XI.....	40
XII.....	44
XIII.....	47
XIV.....	49
XV.....	52
XVI.....	59
XVII.....	60
XVIII.....	63
XIX.....	65
XX.....	67
XXI.....	73
XXII.....	75
XXIII.....	77
XXIV.....	80
XXV.....	82
XXVI.....	84
XXVII.....	87
XXVIII.....	90
XXIX.....	92

XXX.....	95
XXXI	97
XXXII.....	101
XXXIII	105
XXXIV	110
XXXV.....	113
XXXVI	115
XXXVII.....	117
XXXVIII	119
XXXIX	122
XL	125
XLI.....	129
Več knjig založbe Bird Publisher	131

I

*Pofluſhajte, ludé, te beſeide mojé,
Kaj vam imam poveidat inu vam rasodevat:
Vſe, kar na ſvejt ſhivi, le en majhen zhas terpi.
Peifem od Shitiſhkih menihu.*

Tisto dopoldne pred praznikom svetega Petra in Pavla 1784. leta se je Francè, tretji sin na daleč znanega Trlepa iz Malega Gabra, po nekih opravkih mudil v Šentvidu. A ko mu je potlej bilo iti domov, se je spomnil Poberetove Neže iz Stične. Lepa misel ga je zmogla, da se je zadrevil še tja.

»Saj se ne zakesnim preveč,« je spotoma mislil; »očetu, kajpa, povem po pravici, kam sem še skočil, pa bo dobro.«

Poberetova domačija je bila v rebri nad samostanom. Velika in bogata, da bi dejal, ni bila, vendar dobra in lepa, skrbno udelana in vsa vkup, ne z njivami in lazi razmetana kakor mnoge druge večje in manjše stiške kmetije.

Francè, nekaj čezdvajsetleten, zdrav in močan fant, se je pametno zagledal vanjo, še bolj nemara pa v čedno Nežo, osemnajstletno edino Poberetovo hčer.

»Ha,« se je tiho menil s prijetno mislijo, »če Poberè ne bo trmoglavil in pater opat ne prehudo branil, bi se kaj lepo dalo priženiti ...«

Z Nežo samo je v besedi že leto in dan in rada ga ima ... Srce, pravi sama, ji uhaja in uhaja le v Mali Gaber, a molitve, tudi tega ne taji, so ji polne vzdihov do Matere Božje, da bi se oče in opat preveč ne upirala tej zvezi ...

Take in še druge vesele misli so ga obletavale vso pot, da je, ko je prisopihal iz hoste pod Gradiščem, skoraj zaukal in stegnil roke, kakor bi hotel pozdraviti in objeti Poberevino, ki ga je prijazno gledala iz sončne bleščave.

»Ali se bo Neža začudila!« se je smehljaj in skoraj tekkel po peščeni stezi, ki se je položno spuščala v Stično. »Dolgo se že nisva videla in stavljal bi, da me danes, pred praznikom, ne pričakuje.«

Neža je bila doma; po veži je brkljala, v kuhinji ropotala in južino pripravljala.

»O, ti si – ?« je debelo pogledala, ko je prestopil vežni prag. »Pa danes? No, sedi!«

»Dolgo se že nisva videla.«

»Dolgo, da,« je suho dejala in dalje brkljala.

»Kaj pa ti je?«

»Zakaj?«

»Da si – taka? Ali si kaj bolna?«

»Dobro spala res že nisem več noči.«

»Torej si res bolna?«

»Nisem ne. Le mora me tlači, vso noč je ne morem odgnati.«

»O, zvezdo na pet rogljev si z ogljem zariši po vratih in podbojih, pa bo mir.«

»I, saj vem, kdo je mora. Vsa Stična se je boji, tak jezik ima in tako silna je ponoči, ko se spre-
vrže v moro.«

»Le stoj,« se je Francè poredno smehljaj, ko se vzameva midva, ne bo k tebi nobene more več.«

»Ne vem, ali se kdaj res vzameva,« je Neža rdela.

»Križ božji, kako pa govoriš?« je Francè strmel.

»Ali si že vprašal patra opata?«

»Ko z očetom prideva snubit, vprašava najprej tvojega očeta; potlej tudi pater opat ne bo raz-
diral.«

»In vendar pater opat tišči v mojega očeta, da bi me dali Nograškemu Marku.«

»A kaj pravijo oče?« je Francè poskočil.

»Nič. Zoper mojo voljo mu ne bi dali besede; radi me imajo.«

»Tako bi nemara le bilo prav, če bi z očetom kar precej prišla snubit?« mu je odleglo.

»Nikar še, počakaj, opat naj se kaj unese, saj veš, da ima tudi on besedo, ali se smeva vzeti.«

»Samo po stari navadi, po novi postavi pa ne več!«

»S patrom opatom se vendar ne bomo boli.«

»Zakaj pa ne, če se bo rebril, ko se sme ne več?«

»Nak ... počakajva rajši.«

»Dolga ljubezen – gotova bolezen.«

»In še to vedi, da moj oče ne bi storili nič, kar bi bilo na zoper patru opatu«

Francè je vzdihnil in premolknil.

Tudi Neža je molčala in svoje delo opravljala.

»No, pojdem,« je Francè hripavo rekel, »daleč je Mali gaber.«

»Počakaj no, da oče pridejo in da južinaš z nami.«

»Zahvalim. Južina me čaka doma.«

In je šel. Nejevoljen je bil. Prišel je z veselim srcem, vrača pa se s prav žalostnim ... Neža se nekaj drži. Kakor da bi kaj skrivala ... O, patra opata bo treba grdo priviti, če se bo res kaj upiral tej ženitvi ...

II

Francetova naglovitost je močno poparila nerodno Nežo. V peči ji je nekaj kipelo, pa ni slišala: zagledala se je predse, roke so ji ostrmele.

»Prav lepo se res nisem menila z njim,« si je očitala. Da le zameril ne bi preveč,« jo je skrbelo.

Kar ti je izza vogala prišarala Krtuca, stara in grada suhopeta ženska. V mladosti je bila malo-
lopridnica, očitna grešnica, zdaj pa, ko je greh ni več maral, ji je vsa soseska očitala, da je mora
in nevarna veščica. Porodnicam se je vendarle rada silila za babico, pa je niso marale k sebi, tako
je bila opravljiva.

»Hoj, Neža premlada, ali te je obiskal ženin, ženin?« je brezzoba usta raztegovala v hudoben
režaj. »Kdaj bodo oklici?«

Neža se je hudo ustrašila. »Kaj to mar vam?« jo je popala tudi jeza, ker je vedela, da bo Krtu-
ca s to novico obhitela vso vas.

»I, nič, glej jo. Pa vendar mislim, da bi te bilo škoda, če bi se zavrgla s Trlepovim.«

»Ali ste mi oče in mati vi, da vas to tako skrbi?«

»Trlep,« je opravljivka vila svojo, »glej, je že moral iz hiše dati Franco – pater Pavel je ugnal tr-
moglavca in mu pregnal tisto candro.«

Neža je vse to že vedela. In prav zato je Francetu dejala, da bi poroko še odložila. Novice o Tr-
lepu so ji bile čez glavo, naj se prej nekoliko pozabijo, si je mislila.

»Čemu vse to pripovedujete meni?« se je jezno otresala opravljivke.

»Sramotno bi bilo, če bi Stičanka jemala ženina iz take hiše. To vedi in ne pozabi.«

Neža od jeze ni precej vedela, kaj bi rekla.

»In tistega otroka,« je opravljivka hitela, »je v rejo vzel Praznik iz Velikega Gabra.«

»Kaj vam je storil Trlep, kaj nedolžni otrok?«

»Meni nič, a tebe bi spravil ob dobro ime. Ne meni se več s Francetom, kar prej ko prej vzemi
Nograškega.«

»Nograškega Marka? In če bi bil ves svet in zlat, ga že zato ne bi marala, ker je v rodu s stiško
moro in opravljivko Krtuco!«

Krtuca je zazijala, a Neža je zavpila:

»Kar poberite se, mora Krtuca!«

»I, Neža, kaj se ti meša?«

»Podnevi ljudi opravljate, ponoči ste mora in jih tlačite!«

»Mili Jezus!«

»Pa le dobro me poslušajte: če nihče, jaz vas uženem, samo pridite mi še katero noč!«

Krtuca je od jeze zapuhala in se pognala v vas, da bi od hiše do hiše opravljala in v nič devala
Poberete, Trlepe in ves svet.

Neži je bilo skoraj žal, da jo je tako ujezila in zapodila. Baba je polna hudobij in sam večni Bog vedi, kaj ji utegne še nakaniti, ne boji se je zaman vsa soseska.

Misli so ji spet šle za Francetom ... Da, rada ga že ima, rada, vendar preprijazna ne sme biti z njim več, saj pater opat nemara nikoli ne bi dovolil, da bi ga vzela ... Srce jo je zbolelo, naslonila se je ob burkle in se razjokala, kakor se razjoče mlad, po neumnem nesrečen človek.

Ko je Poberè opoldne prišel domov, mu je med jokom precej povedala, kaj je bilo.

»Če si zavračala Krtuco, je prav, samo pregrdo si jo,« je oče zmajeval z glavo. »Mladi ljudje ne smejo tako govoriti s starim človekom.«

»Mora je, snoči me je tlačila; tudi prej že večkrat.«

»Beži, beži,« se je smehljaj. »Ko se omožiš, ne bo nobene more več k tebi.«

»Saj tako je rekel tudi Francè,« je rdela.

»In da si bila neprijazna tudi s Francetom,« je nalašč preslišal, »pa je bilo grdo in neumno.«

»Saj bi samo rada, da bi se nekoliko pozabilo, kar je bilo pri Trlepovih.«

»Pusti, ne razumeš tistega.«

»Kaj pa pater opat?«

»Dober človek je, ne bo ti podiral sreče.«

III

Tisti dan je stiški opat Fran Ksaverij Taufferer, učen in pobožen petdesetleten mož, odmaševal že ob petih; po konventni maši in molitvah v koru pa je stopil za gospodarstvom na polju in v hlevih, da bi videl, kaj delajo bratje in tlačani.

Potlej je zamišljen sedel za mizo v veliki, preprosto opremljeni opatijski sobani. Pred njim je ležalo pismo, ki mu ga je bil pravkar prinesel sèl iz Ljubljane; kazno je bilo, da ni oznanjalo dobrih novic. Zakaj gospod je vstal in s pobešeno glavo zakoračil po sobani, polni sonca in cvetnega vonja z velikega samostanskega vrta. Hodil je, hodil in postajal zdaj ob oknih na južni, zdaj ob oknih na vzhodni strani; oči so pasle ljudi, hiteče z dela ali na delo, in se v otožni ljubezni smehljale širokim in dolgim njivam same zoreče strni, ki se je ob mirnem vetru zibala v popoldanskem soncu.

»Kdo te požanje, kdo omlati in spravi?« je vzdihnil in se spomnil starega hribskega moža, ki ga je bil davi prestregel in vprašal, ali je res, da bo menihom zdaj zdaj iti iz Stične. »Ne vem,« mu je bil odgovoril, »božja volja naj se zgodi, pa bo prav za vse.« – »Če pojedete, bo nápak za nas in za nekateroga še,« je hribec jokavo odmajal z glavo in šel svojo pot.

»Da, kaj bo, kaj bo, če se nesrečna cesarjeva ihta kako ne poleže?« je opata spekla huda skrb, da je postal ob mizi in se spet zagledal v neveselo pismo, pa v njem le ni našel nič, kar bi mu ukresalo vsaj iskro tolažnega upanja. Potrto se je nameril po sobani in zastrmel skozi skončna okna.

»Oho, kaj pa ta?«

Po Tekavnici, glej, jo urno ubiral Trlepov Francè.

»Že spet ji je blodil mlado pamet,« je zmajeval in gledal za Francetom, ki ga je jemala pot proti Šentvidu. Neža je še premlada, čeprav je zrela. Nograški Marko bi jo rad, njegovemu očetu sem že skoraj obljubil, da jo dobi. Zdaj pa ti jo bogve kako vrtoglavi Francè. Kakor na kljub. No, le stoj!«

Trlep, Francetov oče, že več let vdovec, se mu je nekaj zameril. Mož čudno živi in ne da do sebe, kar svojo tišči, kakor trmast konj; še sramota, ki se je lani razodela, ga ne obrne.

»In vendar ga moram ukriviti,« se je pater opat odločeval, »sicer mi ga začno posnemati tudi še drugi ... Naj spozna, kako hudo je grešil, in skesati se mora in popraviti, kolikor se popraviti da ... In kar precej mu moram tudi povedati, da Franceta ne pustim na Poberevino ... Pa res, saj bi Stičani, ki so že tako zadosti hudega jezika, sicer mislili, da mi je prav, kar je njegov oče storil ...«

Kar ti jekne zvonec, ki mu je bilo samostance klicati v obednico.